

מן ראש הישיבה - הרב חיים יעקב גולדווערט זצ"ל

*

הווסף בדין רביה והמשכה במקוה

א

א. מקואות פ"ב מ"ז: המניה קנקנים כוי לפר"ש סובר ר"א דבעינן רביה והמשכה ולכך בעי עונת גשמיים וכיון דסובר דרביעית בתחלתה פועל בעינן שיהא מעט מים בבור דחישין שבעת השבירה יהיו נתזין לעמלה מעט מים ויפלו לבור שלא בהמשכה, ור"י סובר דכלו בהמשכהCSR ולבסוף ליב עונת גשמיים, וסובר דבתחילת נמי בעי כי לוגין ולכך ליב מעט מים בבור ובכל גוונא ישבר או יכפה. ומשמע דלר"א לא יכפה אפי' בעונת גשמיים ויש מעט מים בסובב. וצ"ע דזה אס כופאן על הגג יורדין המים למקוה בהמשכה, ואדרבה בכופאן יש להתריר אפי' אין מעט מים בבור דליקא למיחש שייהו נתזין כמו בשבירה¹, וכי הר"ש דע"ג דמניה לנגבן הו המים שאובין ול"ד להא דפ"ק דשבת המניה כלים תחת הצינור כוי משום דהכא הואיל ועריהichtig אחשובי אחשוביינהו, וצ"ל דמש"כ עיראה ל"ד דאפי' בשובר בעי לר"א עונת גשמיים, וכוכנותו דהואיל ונחיה ליה בירידתן הו שאובין, וממה שצין התו"ט ד' הר"ש אהא דקתני אבל לא עיראה, איינו מדווקדק כ"כ, אלא צ"ע להר"ש אמא קתני לנגבן כל עיקר, ולהר"ש צ"ל דזה דתו"כ יצא המניה כוי לנגבן ונتمלאו תיל בור, קאי בנפלו מאליהן למקוה.

משנה ח': הסיד כוי. לפר"ש אס סובר את הכללי והמים מהתזרים הו המשכה, ובשאינה עונת גשמיים אيري ולא ישר לראי' דבעי רביה והמשכה, ולרי' ישר ליב רביה אבל לא יכפה אפי' לר"י דכיוון דנספקין מהcad למקוה הו שאובין ול"ד ליכפה דמי' דהתמס יורדין מהאג למקוה, ובעונת גשמיים ישר גם לר"א ויתוספו רוב מי גשמיים והרוב בעי' כחשבון המים שבעציץ דמים שבבור לא נפלו דאי מים משוכין פולני, כשי הר"ש מלוני בתוס' תמורה י"ב ב', והא דקתני ישר היינו אס רוצח להוציא העציץ, אבל יכול להוציא על המים עד מ"ס אס המים צפין וקשר לכוי"ע, א"ג הא דקתני ישר דחישוי' שיתמעטו מי הבור עד שלא יהיה צפין וייהו המים שבעציץ שאובין, כי' בתו"ט בשם מהר"ס ואס רוצח להוציא העציץ שלם יכול להוציא שיעור מיס בלי המים שבעציץ ואז אין המים נפלין בהגבחת העציץ דמקוה מ"ס אין מ"ש פולני. בתו"ט ד"ה ור"יא הביא ד' הרא"ש דלא יכפה לר"י מושם דחשייב תפיסת יד"א

* נדפס בספר זכרון "לודד עד עולם" לזכרו של דוד לנDAO היי"ד.

¹ ומה שתמה חז"א מקואות קמא סי'א סק"א אין מעט מים בבור, איינו מובן, ואדרבה יותר תמורה דגם ביש מים בבור ובעונת גשמיים לא יכפה לר"א.

יותר ממנה קנקנים והרא"ש כי כן דמפע המשנה כפי הר"ם ולא אידי הכה מדין המשכה, אבל להריע"ב דמפרש המשנה כהר"ש אין צורך זהה דביבטה דמתני ליכא המשכה וכשי"כ.

משנה ט': המסדר כי לפ"ש מתני בר"י וישבר דל"ל רבעית בתחילת פסול ואפי' בשאינה עונת גשמי ולר"א לא ישבר אפי' בעונת גשמי דרביעית בתחילת פסול.

ב. והרבב"ס סובר דלית מאן דמכשיר כלו בהמשכה. והוא דישבר לר"א הוא משום דהעללה לנגבו ליה שאובין, ולר"א נמי ליה שאובין אלא דלא ישבר אם אין מעט מים בבור דס"ל דמקוה שנעשית בשתו' מעשה האדם פסולה אאי' יש בה תערובת קצר מים שא"ב תי"א, ובאונת גשמי ליב' מעט מים בבור, וגרסי' במתני או, ועוד פלייגי דל"א חשב כופיה תי"א לפסול משא"כ לר"י, ופשות צ"ל דלר"י כאשר גם בכופה הכלים על שפט הבור והמים נשפכו מהכלים למקום, וצעיק' ל' הר"מ בפיה"ם, ואולי דבר בהו'ו משום דבشبירה ניגרין המים על הגג, ולא נתבאר שיעור מעט מים לר"א.omi פשות דליקא נ"מ בין קדמו מים אלו לקדמו מים שא"ב תי"א, וצירע דעונת גשמי יוכית, וברייתא דתו"כ היא לאכו"ע לממר כדאית ליה, כי"כ ב"י בשם הראי'ש ויש לדון במקוה שמתכשרת כולה עיי' המשכה ובאופן שעירב רוב מי גשמי במיעוט שאובין דשר כמוש"פ הר"מ פ"ד ה"ח אי מהני גם לר"א כיון דלא צרכין המשכה לכשרים כי"א משום תערובת פסולין א"יד כיון דהיה כאן שתוף האדם בעשיית המקוה עיי' קצר מי גשמי לר"א וצ"ע.

תו"ית ד"ה ר"י'א, ותמייני קו', תמורה מעד דהלא הר"מ מפ' מתני דלא כהר"ש, וכבר הק' בן בריע"א, ומה שתמה הרע"א על הרע"ב אפשר לתרץ דהרע"ב בתחילת דבריו קאי בנשפכו מלאיהם.

משנה ח': הסיד ומי' המסדר קו. לפי הר"מ אין המים שבעצמי שאובין לר"י כיון דשלא מדעתו נتمלו'ו וכן במניח קנקנים, מיהו בסיד' חשיב יותר לדעתו ומש"ה בעי' קצר מים בבור, כי"כ ב"י ולר"א הו' המים שאובין בסיד' ובמניח קנקנים ולא ישבר לר"א ובאונת גשמי², ומתני ט' קר"י.

ג. והר"ן בפ"ב דשביות פ' דבעונת גשמי אפי' העלה לנגבו הו' שאובין כהא דפ"ק דשבת כלים קו', ואם יש מעט מים בבור הינו רוב המקוה ומתכשר ברביה והמשכה, ובאין מים בבור לר' ישבר דהו' כלו בהמשכה, ובאונת גשמי ישבר דל"ה שאובין גם לר"א ולפ"ז הא דקטני ואם לאו קאי אין מים בבור, ולר"י ישבר בכל גונה דכלו בהמשכה, ולפ"ז ברייתא דתו"כ אידי' אפי' בשוברין ובאונת גשמי וככו"ע, וצ"ע באין מים בבור אמאי לא ישבר לר"א הא יתמלא הבור במ' גשמי ואיכא רביה והמשכה, ואפשר דמוכרח מכאן לשוי הר"ן דבקדמו משוכין למי גשמי פסול אפי' ברביה.

² ומש"כ חז"א שם סק"ג משום דהכא חשב יותר לדעתו, תמורה דאפי' הו' שאובין גמורין ליתכשו' בשבירה שהיא גם לשוי הר"מ וכמש"כ בסק"ב, ועכ"ל דאיירי בשאינה עונת גשמי אבל בעונת גשמי מתכשרו לר"א ברביה והמשכה.

ב

א. פ"ד מיד מיש מי גשמי שנטערו בחרר כו עי תמורה י"ב מן תנא כו', שי רשיי מן תנא כו', שי רשיי מדקתי אלא לפי חשבון ממע דראב"י מקל ואיך סבר רבן שלא מהני המשכה אפי' ברביה איך רבין דמcker בהמשכה גרידא כמוון, ומסיק לפי חשבון כלים איך אין הכרח דראב"י מקל אלא מהמיר ורבנן מקלין דלי'ב רביה ורבין קרבען, ומתני' דמש'ומי גשמי קראב"י, ונטערו ל"ז וכפי הר"מ, ומתני' פ"ב מ"ז יתכן כה"ר"ש ור"י קרבען ור"א קראב"י, ולהלכה גם לרשיי בעי' רביה והמשכה דהלהה קראב"י דקב ונקי כמוש"כ תוס' וגם סתמא דגמי נזר ל"ח اي' קראב"י לחך פירושא ברשיי שם.

ב. שי הר"ש מלוניל בתוס', שאובה שהמשוכה יכולה לשירה הינו בהוסיף מ"ס כשרים, וח"י דרבנן הוא אכן מים משוכין פולין למים כשרים, וקו' הגמ' מדקתי פולין משמע דהוי מ"ש וא"כ רבין כמוון, ומסיק לפי חשבון כלים איך אין הכרח מתני' דפולין, והוא דאמר' מכל דרבנן כו' הוא בניחותא ואינו שיק לעצם הקרי, וכי דחר"ש מלוניל מפ' במתני' דמש' ומ"ש דנתערכו דוקא וכה"ר"ש וא"כ מוכחה דרבנן היא דראב"י ליב נתערכו ומט"ז הק' על רשיי לא'כ מתני' כמוון, ורשיי מפ' דנתערכו ל"ז וכה"ר"מ איך ATI מתני' קראב"י וכמוש"כ הר"י בתוס', ומיש' ור"י השיב לו הינו דמפ' הסוגיא לפ' הר"ש מלוניל והוא בעצמו חולק, כן הוא בשטמי'ק ומד' השטמי'ק נראה דלי'ל דמשוכין מתחשרין ברביה אין פולין למים כשרים.

ג. שי הר"מ בס' הי"ד, יכולו בהמשכה פסול לכ"ע ושאובה שהמשוכה יכולה לשערב רוב כשרים במייעוט שאובין ונפסלו הכל וחוזר והמשיכון, ופי' הסוגיא דהה ראב"י גבי ציור דמקרה איירי שהמשיך רק מיעוט הפסולין וא"כ רבן דפליגי לחומרא ליל דין המשכה כלל اي' רבין כמוון, ומסיק לפי חשבון כלים ורבנן לקולא וס"ל דמהני המשכה על כל התערובת ורבין קרבען ור"מ פוסק קרבען וכן פי' בכ"מ, ומתני' דמש'umi גשמי אפשר דהיא ככו"ע דכיו'ן דמתערכין דרך ירידתן לא נפסל עדין ומהני גם לראב"י וצ"ע, (ולפי'ז ציל דמפני הא דראב"י ותוספותא גבי גג כו' דופתוקן הינו לפני שנטערו בדאליה מהי קמ"ר רבין, ודלא כפי' בפיה'ם אלא כה"ר"ש).

ובפיה'ם גריס שאובה שהמשוכה לשירה ולא גריס יכולה לדוקא ברביה כשר, גי' דרבנן דלי'ב שיתערכו מוקדם, וציל דלא הייל הגי' בהא דראב"י מוקה כו' דאליה מה חדש רבין, אלא גריס הא דתוספותא גג כו' וכמו שפי' דבגאי איירי שעירב מוקדם, ופי' הסוגיא מדאמר' ראב"י דבעי' עירב מוקדם اي' לרבן דפליגי לחומרא ליל המשכה כלל اي' רבין דס"ל דמהני אפי' בלא עירב כמוון, ומסיק לפי חשבון כלים ורבנן לקולא דלי'ב עירב ורבין קרבען, ומתני' דמש'umi גשמי ככו"ע ונטערו ל"ז, (ולפי'ז חלק הוא מפי' בס' הי"ד בין בגין התוס' ובין בגין היל' התוס' בתמורה).

והגר"יא זיל בשווי' משמע ליה דהר"מ בס' הי"ד קאי בשיטתו בפיה'ם דופתוקן דקთני בתוספותא הינו לאחר שעירב ומה שהביא הר"מ ציורה דגג הינו דין דראב"י דתוספותא וכיוון דהביא ע"ז דין דרבנן מוכח דרבנן לא פlige' ארaab"י, ומט"ז לא ניחא כפי' הכס"מ, וכי דהר"מ הייל הגי' וכן כי אתה רבין כו' ולא פlige' אלא דמפני מתני' בע"א, אלא דעת' ע מה הוועיל הגראי' בזה דהלא מוכחה הוא דרבנן מושיף אהא דראב"י דאליה ק' מתני' אתה לאשמעין וכמו שבי' הר"מ, ואיך להר"מ בס' הי"ד ק' דהא דמהני

המשך על התערובת ידע מראב"י דתוס ולפי בפיה"מ כי דהא דלי'ב נתערבו מוקודם עיי' מהא דראב"י דמקווה צ"ע.

ד. שי הר"ש דראב"י ל"ב נתערבו ולבנן בעי' נתערבו, ומתני' דמי"ש ומילג'ים כרבנן ומקלחין הינו שלא נתערבו אע"פ שירדו בהמשכה וברישא כשר הוואיל ונתערבו, וסוגיא דתמורה לאמתפרש להר"ש אלא כפי הר"ש מלוניל, ודוקא מכלל דרבנן כי אינו שייך לעצם הקוי, אלא דק"ק מנ"ל לדיק דרבנן דפליגי לחומרא לא מהני המשכה כלל אפשר דמהני ופליגי לחומרא דבעי' נתערבו מוקודם וכתנא דמתני' דמי"ש ומילג'ים, והרא"ש מפי' מתני' כהר"ש אלא דמפני' ראה'י וראב'י חזר בו וס"ל דלי'ב נתערבו וכן הלכה.³

ה. ולענין אי בעינן קדמו הכספי או דכשר גם בקדמו המשוכין כי הר"ש בפ"ב מ"ז דכשר גם בקדמו משוכין זהה מוכರח לפירשו שם, ולהר"ם וש"פ דמפני' בע"א אין ממש הכרח, והב"י כי בדעת הר"ם בקדמו המשוכין פסול ומפני' בזה ד' הר"ם בה"י אימתי בזמן שמתערביין כי (וצ"ע אמר) לא נפ' דמתערביין הינו שירדין בהמשכה וכמו שפי' הר"ם בעצמו במשנה), והנה הא דחולוק קדמו משוכין בקדמו לשרים אע"ג דברין כך אייכא רביה והמשכה נראת פשט דהוואיל ואין משוכין מתכשוריין אלא ברביה וכי' שלא נתחשו ברביה פסולין כשאובין אי' קמא דכשרים דאתו למוקה בטלי' לשוכין ונפסלו וליכא הכא רביה דכשרים, ונראת פשט דלשי' הר"ש מלוניל דין מים משוכין פסולין לשרים אשר אפי' בקדמו משוכין כיון דהכשרים אינם נפסלים אי' כשנתווסף רוב לשרים מתכשוריין המשוכין ברביה דכשרים. והנה הב"י הביא שי הר"ש מלוניל וכי דלא משמע כן מד' הר"ם וש"פ וצ"ע מנ"ל זה, ואפשר מדים"ל בש"י הר"ם בקדמו משוכין פסול אי' מוכרחה דלא ס"ל כהר"ש מלוניל, עמי מה שנסתפק הרע"א בשוו"ע, ותמונה דבדעת הרמ"א דפסול בקדמו משוכין אין מקום להסתפק אי ס"ל כהר"ש מלוניל⁴, ובדעת הרמ"א ברור דבר שקדמו ג' לוגין משוכין ורבה עלייהן מי גשמי' פסול, אלא דזהו חדש דמשוכין פסולין כשאובין ובאמת היה צ"ל בדעת הפוסקים דין משוכין פסולין, ואפי' קדמו משוכין כשר אילולא מן הב"י ז"ל דלא ס"ל כן בדעת הר"ם.

³ מה שתמה חז"א סי'ה סק"ה דנקים רבנן דראב"י כרבנן דמתני' דמי"ש ומילג'ים, א"מ דהלא רבנן דמתני' ס"ל דמהני המשכה כשיירב מוקודם.

⁴ חז"א תנינא סי'ד סק"ג מצד דאפי' לד' הרמ"א אפשר דלא פסל, ותמונה דאי לא פסי' אי' יש לפסול בקדמו משוכין דהלא כשיירבו מי גשמי' יש כאן רביה והמשכה.